

PLANTENWERKGROEP

IVN-Oisterwijk --- NMC-Schijndel

Plant van de maand juni 2019

ivn natuur
educatie
Oisterwijk

Zilverschoon

Algemeen

Wetensch. naam	Potentilla anserina L.
Familie	Rosaceae/Rozenfamilie
Geslacht	Potentilla/Ganzerik
Soort	Zilverschoon
Hoogte	5 – 15 cm.
Plantvorm	Kruid
Plant	Eénhuizig
Wortels	Wortelstok met bijwortels
Stengel	Kruipend
Bladstand	Verspreid
Bladvorm	Langwerpig/Veervormig
Bladkleur	(Zilver)groen
Bladrand	Gezaagd
Bloeiperiode	Mei - augustus
Bloeiwijze	Enkelvoudig
Bloemkleur	Geel
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbladen	5 en 5
Kroonbladen	5
Meeldraden	20 en meer
Stijl	1
Stempels	1
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Dopvrucht
Leefvorm	Overblijvend
Groeiplaats	Vochtig en voedselrijk

Foto 1. Zilverschoon

Afb. 2. Juni

Inleiding

Afb. 3. Detail. Drie blootsvoetse grasmaaiers

In de afbeelding voor de maand juni* komt het boerenlandwerk naar voren (afb. 2 en 3). Er wordt zowel door mannen als vrouwen hard gewerkt. Zij zullen de Zilverschoon zeker schoon gezien hebben zoals die ook mij in mijn kin-

derjaren is opgevallen. Zeker toen ik in tussen die bladerrijkdom de gele bloemen ontdekte. Wanneer hebt U uw Zilverschoon het eerst ontdekt ?

Naamgeving

Potentilla. In het latijn is potens machtig; we kennen dit in aanpoten en potentie. *Potentilla* is het verkleinwoord. Aan het geslacht *potentilla* wordt grote geneeskracht toegedicht.

Anserina. *Anserina* betekent van de ganzen. Ganzen eten de plant graag en tamme ganzen hebben de plant als ganzenvoer gekregen.

Zilverschoon. Deze naam heeft de plant te danken aan de zilveren onderkant van de bladeren.

Afb. 4. *Potentilla Anserina*

In het Fries, Frans, Duits en Engels heet de plant achtereenvolgens: Sulverblêd, Potentille des oies, Gänse-Fingerkraut en Silverweed.

Opmerkelijk. Dodonaeus(1583) moet wel onder de indruk zijn geweest van de plantenreeks Potentilla, hij schrijft: "De Argentina(Zilverschoon) noemt de moderne tijd ook Potentilla; sommigen noemen het wilde Agrimonie en anderen wilde Tanacetum(Boerenwormkruid); Germani noemen 't Grensich en Genserich; de Brabanters Ganserick". Zijn het de Brabanders die ook in zijn gedachten rondspookten ?

Plaatsing

Heukels plaatst de plant in de Rozenfamilie, verder in het geslacht Ganzerik en de soort Zilverschoon. In het geslacht Ganzerik worden verder nog tien andere planten genoemd. De liefhebber kan zijn hart ophalen aan het zoeken van dit volledige elftal Potentilla's.

Beschrijving

Levensvorm. Zilverschoon is overblijvend en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Hemikryptofyten, dat betekent dat de plant de winterknoppen onder of iets op de grond heeft.

Wortels. De plant heeft een wortelstok met zijwortels tot tien centimeter diep(afb.4) .

Stengels. De plant heeft bovengrondse uitlopers die stolonen genoemd worden(foto.1.). Ze wortelen op de knopen. De kleur van de stolonen is roodachtig, de lengte tot tachtig centimeter van de moederplant. Verder zijn er behaarde bloemstengels.

Bladeren. De grootte van de bladeren varieert tussen de vijf- tot vijftiencentimeter. De langwerpige bladeren zijn oneven afgebroken geveerd d.w.z. dat grote en kleine deelblaadjes elkaar afwisselen(foto.5 en 6). De nervatuur van de deelblaadjes is veernervig, de bladrand gezaagd. De bladstand is verspreid en er is zo iets als een rozet te bespeuren. Naast de bladeren heeft de plant steunblaadjes. Het zilverkleurige uiterlijk van het blad (vooral de onderzijde) wordt bepaald door de zijdeachtige beharing(foto.6).

Bloemen. Op de behaarde steel zien we het tweeslachtige bloempje van anderhalve tot drie centimeter(foto.7). De bloeistelen zijn ingeplant in de rozetten van de uitlopers; één per rozet. In het algemeen zijn er niet veel bloempjes. De vijf kroonbladen zijn geel. De vorm ervan is eivormig met afgeronde top. De vijf kelkbladen zijn half zo groot. Vijf kelkklappen vormen een bijkelk. Er is een behoorlijk aantal meeldraden en vruchtbeginsels. Na de bloei blijft de (bloei)steel rechtop staan.

Vruchten. Wat de bestuiving betreft is zelfbestuiving regel. Zilverschoon produceert éénzadige dopvruchtjes.

Verspreiding. Naast de zaden zorgen vooral de uitlopers voor de verspreiding van het plantje. Door die groeiwijze: uitloper – plantje – verder uitlopen – plantje - - - kan Zilverschoon snel een gebied(je) koloniseren.

Groeiplaats

Zilverschoon vinden we op alle grondsoorten, behalve op hoogveen. We maken de beste kans als de omgeving zonnig, vochtig, (matig) voedselrijk, zwak zuur tot kalkhoudend

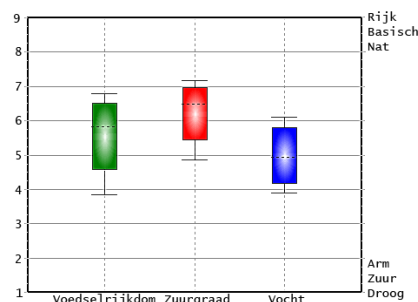
Foto. 5. Bladbed

Foto.6. Blad, boven en onder

Foto.7. Bloem

Afb.8. Ecologische parameters

is(afb.8). Vaak zullen we de plant van de maand tussen het gras vinden, maar ook wel op een zandvlakte(foto 1).

Organismen op de plant

De Zilverschoon is niet bepaald een insectenlokker. Weinig bloemen.

Gebruik – Folklore

- Tegen krampen, menstruatiepijn, aambeien en diarree zou thee getrokken van zilverschoonbladeren helpen. Stelen, blad en bloem verzamelt men daartoe in juni.
- De wortels zouden gekookt gegeten kunnen worden. Tijdens hongersnoden toegepast.
- Ganzen, varkens en rundvee eten Zilverschoon.
- De wortel verstevigt het tandvlees.
- Het doorkomen van de kiezen bij kleine kinderen zou bevorderd kunnen worden door op de wortelstok van de plant te kauwen; bij ouderen zou het loszitten van tanden worden tegengegaan.

Tot slot

Geen wonder dat ik de Zilverschoon in m'n jeugd op het graspad naar het bouwland tegenkom. Het is geen Boterbloem, wel geel en erop gelijkend, maar het blad dat erbij hoort is zo anders. Voorlopig mag het geen naam hebben.

Geen wonder, dat ik me jaren later verwonder over de plant die inmiddels de naam Zilverschoon heeft. Zoveel groter dan gewend, zoveel sierlijker dan gedacht. Moet ik hiervoor helemaal naar het Schotse Barra ? Nee, natuurlijk niet, maar nu we er toch zijn genieten we volop van Zilver- en ander plantenschoon. Het zij ook U gegund !

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb.foto's: GtD(1,5,6,7); Belles Heures du Duc de Berry(2,3); Flora Batava(4); Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving online(8).

1. Zilverschoon	South Uist	17 juni	2014
2. Juni	Gebr. van Limburg	15 ^e eeuw	
3. Detail van afb.2			
4. Potentilla Anseria	Flora Batava, deel 4, Jan Kops	1822	
5. Bladbed	Arran	16 mei	2013
6. Blad, boven en onder	Barra	14 juni	2014
7. Bloem	Arran	16 mei	2013
8. Ecologische param.	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online		

*Prachtige handschrift uit begin 15e eeuw. *Les Très Riches Heures du duc de Berry – De Zeer Rijke Uren van de hertog van Berry*. Foto: Door Limbourg brothers - R-G Ojéda/RMN, Publiek domein, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=108560>